

107/1112.

J e g y z ő k ö n y v

készült az Országos Természetvédelmi Tanácsnak a Kir. Magyar Természettudományi Társulat tanácstermében 1942. évi június hó 10.-én tartott teljes üléséről.

Jelen voltak:

Dr. Cholnoky Jenő elnök, Földváry Miksa ügyvezető-alelnök, Bányai János, dr. Bárczy Elek, Csizmazia László, dr. Gombocz Endre, dr. Greguss Pál, vitéz Irsy László, dr. Jávorka Sándor, dr. Kadic Ottokár, dr. Lator Géza, dr. Pongrácz Sándor, dr. Prém Lóránd, Rohringer Sándor, Schenkengel László, dr. Schréter Zoltán, dr. Szabó Zoltán, dr. Szalóky-Navratil Dezső, dr. Szentiványi Gyula, dr. Zsitvay Tibor tanácstagok és Baldóczy István m. kir. erdőtanácsos.

Elnök üdvözli a megjelenteket és az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy távolmaradásukat Dorner Aurél, Hollósy-Kuthy László, Matusovits Péter, dr. Milekker Rezső, Roth Gyula és vitéz Szőnyi István kimentették. A jegyzőkönyv vezetésére felkéri Baldóczy István m. kir. erdőtanácsost, hitelesítésére pedig dr. Pongrácz Sándor és dr. Szentiványi Gyula tanácstagokat.

A tárgysorozat 2. pontja kapcsán Földváry Miksa felolvasása évi beszámolóját a Tanács 1941. évi működéséről és annak eredményéről:

"Méltóságos Elnök Ur! Mélyen tisztelt Tanács !

Jelentésem az Országos Természetvédelmi Tanács egy évi szerény működését foglalja magában. Nem tudok olyan sikeres munkálkodásról beszámolni, mint amilyent kívánnánk, de ez nem rajtunk

mulott, hanem azt a rendkívüli időkből folyó körülmények idézték elő.

A háborus idők nem kedveznek a Tanács működésének és már eddig is nem egy akadályt gördítettek törekvéseink elé, az utazások korlátozása pedig a gyakori teljes ülések megtartását is megnehezítette s így az 1935:IV.t.-c.217.§-a alapján megalakított végrehajtó bizottság tárgyalta az időközben előfordult összes ügyeket.

A Tanács végrehajtó bizottsága a lefolyt egy év alatt három ülést tartott és pedig 1941.évi december 10.-én, 1942.évi február hó 27.-én és 1942.évi május hó 29.-én.

Egyik nagyobb jelentőségű ügy, amelyet a végrehajtó bizottság tárgyalt, az aggteleki cseppköves barlang kezelésének kérdése volt.

Az Országos Természetvédelmi Tanács 1941.évi június hó 5.napján tartott teljes ülésén már beszámoltam arról, hogy a m. kir.Földművelésügyi Miniszter Ur 1940.évi 181.709 számú határozatával az aggteleki cseppköves barlangot, valamint a barlang bejárata körüli, s Aggtelek község határában fekvő 15.14 k.hold, továbbá a Kecső község határában fekvő 2.54 k.hold kiterjedésű ingatlanokat természetvédelmi területekké nyilvánította.

A most már törvényes védelem alá helyezett barlang további kezeléséről az Elnök Ur javaslatot készített, amelyre vonatkozólag a végrehajtó bizottság úgy határozott, hogy mielőtt ezzel az ügygel érdemben foglalkoznák, a barlang jövő kezelésének kérdésében valamennyi érdekeltet meghallgatja s ebből a célból értekezlet tartását látja szükségesnek.

Az 1942.évi január hó 27.napjára összehívott külön bi-

zottság az ügyet részletesen megbeszélte és javaslatát a Tanács végrehajtó bizottsága 1942. évi február hó 27.-én tárgyalta. Több hozzászólás után a végrehajtó bizottság a következő pontokba foglalta össze határozatát:

Az Országos Természetvédelmi Tanács

- 1./ kívánatosnak tartja, hogy a barlanggal összefüggő tulajdonjogi kérdések megbolygatása mellőztessék;
- 2./ a barlang kezelésénél az állami befolyás érvényesítésének lehetőségét csak a Baradla-bizottság eredeti szerkezetének változatlan fenntartása mellett látja biztosítottnak;
- 3./ szükségesnek tartja, hogy az érdekelt hatóságoknak a Baradla-bizottság ülésein való megfelelő képviseltetése érdekében a hatósági kiküldöttek esetleges helyettesítéséről hivatalból gondoskodás történjék;
- 4./ szükségesnek tartja, hogy a m.kir.Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Ur megkerestessék arra nézve, hogy a barlang igazgatója mellé egy számvevőségi tisztviselőt küldjön ki;
- 5./ szükségesnek tartja, hogy a Baradla-bizottság ügyrendje mielőbb elkészítettessék és abban az is kifejezésre jusson, hogy a Bizottság nincsen alárendelve a Magyar Turista Szövetségnek;
- 6./ szükségesnek tartja, hogy a barlang zavartalan kezelése költségvetésileg előirányzott rendszeres állami hozzájárulás révén biztosítottassék addig, amíg ezt a barlang jövedelmezősége feleslegessé nem teszi;
- 7./ kívánatosnak tartja végül, hogy a m.kir.Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Ur a barlang megközelítési lehetőségeinek javítására felkérjessék.

Ezt a határozatot a nagyméltósága m.kir.Földmívelésügyi

Miniszter Ur elé terjesztettük, aki azt magáévá tette és a nagyméltóságu m.kir.Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Urhoz intézett átiratában a barlang fejlesztése és gazdasági ügyeinek rendezése érdekében elsősorban szükségesnek mondotta ki azt, hogy az igazgató mellé egy számvevőségi tisztviselő kirendeltessék, hogy az igazgató az igazgatási és vele kapcsolatos teendők alól mentesüljön és minden idejét, munkásságát elsősorban a barlang feltárására, tudományos kutatására és fejlesztésére fordíthassa.

A barlang fejlesztése ügyében szükséges rendszeres állami támogatást illetőleg a Földművelésügyi Miniszter Ur arra kérte a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Urat, hogy tárcájának 1943.évi költségvetésében a barlang kezeléséhez szükséges költségekre rendszeres hozzájárulást méltóztassék biztosítani kb. olyan összegben, mint amekkora összeget a barlang vezetősége az elmúlt évben az egyes minisztériumoktól együttesen élvezett.

A Földművelésügyi Miniszter Ur a maga részéről is a barlang végérvényes állami kezelését tartja a barlang fejlesztése érdekében szükséges legcélszerűbb megoldásnak, véleménye szerint azonban ez ma anyagi okok miatt még nem látszik keresztülvihetőnek.

A barlang forgalmának fokozása végett pedig a Földművelésügyi Miniszter Ur a m.kir.Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Urhoz intézett átiratában arra kérte a Miniszter Urat, hogy a barlang könnyebb megközelítését már erre a nyári időnyre, de általában a jövőre is biztosítani méltóztassék az adott lehetőségek határain belül.

Tisztelettel jelentem, hogy a Tanács végrehajtó bizottsága 1941.évi december hó 10.-én tartott ülésén több javaslatot

tárgyalt, amelyek különböző természeti alkotások védetté nyilvánítására vonatkoztak és kimondotta, hogy

a/ Hohenlohe-Oehringen herceg Somogyszob község határában fekvő erdejének mélytői részében levő tölgyfáknak,

b/ ugyancsak Hohenlohe-Oehringen herceg kaszópusztai erdejének idős tölgyfájának védetté nyilvánítása,

c/ a m.kir.Tudományegyetemi Alapítvány tulajdonában levő, Baranya vármegyében, Zengővárkony község határában fekvő 2.0 k.hold kiterjedésű szelidgesztenyésének törvényes védelem alá helyezése,

d/ a máriagyüdi legeltetési társulat cseppköves barlangjainak 300 n.öl felszíni területtel való megvédése,

e/ vitéz gróf Festetics Kristóf somogy megyei gyöngyöspusztai uradalmában levő 24 k.hold kiterjedésű idős bükkállományjának törvényes védelem alá helyezése,

f/ Hohenlohe-Oehringen herceg tulajdonában levő és Somogy vármegyében fekvő 302 k.hold területű Baláta-tó törvényes védelembe fogadása,

g/ a Gschwindt-féle Gyár Rt. tisztviselőinek elismert vállalati nyugdíjpénztára tulajdonában levő mecséri szilfák védetté nyilvánítása,

h/ Antolik Arnold dr. tulajdonában levő, Szentendre m. város határában levő Rosa Sancti Andreae rózsatövek védetté nyilvánítása,

i/ Sopron sz.kir.város tulajdonában levő különböző természeti emlékek védetté nyilvánítása iránt javaslatot terjesszen az Országos Természetvédelmi Tanács a m.kir.Földművelésügyi Miniszter Urhoz.

A Tanács végrehajtó bizottsága 1942. évi február hó 27.-én tartott ülésének tárgysorozatában szintén több természeti emlék védetté nyilvánításáról szóló javaslat szerepelt, nevezetesen

a/ tárgyaltuk Wodehouse-Fox Raymondné pilisszántói erdejében levő természeti emlékek védetté nyilvánítására vonatkozó javaslatot. Ebben az erdőben 4 megvédésre érdemes természeti emlék van és pedig: egy sziklaorom, amelyen a *Ferula Sadleriana* terem, a másik a pilisszántói Kőfülke, a harmadik egy fülke, amelyben a buhu fészkel, a negyedik pedig az u.n. Trézsi-forrás. Ezeknek védetté nyilvánítását kértük a Földművelésügyi Miniszter Útól.

b/ Khuen-Héderváry gróf hédervári uradalmanak területén levő természeti emlékekből a Földművelésügyi Miniszter Úr már többet nyilvánított védettekké. Az 1942. február hó 27.-én tartott bizottsági ülésünkön újabb három természeti emlék védetté nyilvánításáról volt szó, az egyik a híres hédervári "Kont-fa", melyhez legenda fűződik, a másik a gróf Khuen-Héderváry család sirboltjának területe és környéke a rajta levő öreg tölgyfával, a harmadik pedig néhány különös növésű fekete fenyő. Mindezeknek védetté nyilvánítását szintén javasoltuk.

c/ Különös érdeklődést keltett a végrehajtó bizottság ülésén a szépségéről híres révi szoros védetté nyilvánítására vonatkozó javaslat, amelyet a végrehajtó bizottság elfogadott és kimondotta, hogy a révi szorosból Mateescu Sándor tulajdonában levő 70 k.holdat a Zichy-barlanggal, a MÁV tulajdonában levő 17 k.holdat és a szoros fenekén folyó Sebeskörös medrét 29 k.hold kiterjedéssel természetvédelmi területté, a szoros többi részét 235 k.hold kiterjedésben pedig véderdővé nyilvánítani javasolja

a végrehajtó bizottság a Földművelésügyi Miniszter Urnak,

d/ Hiresek a Nagyvárad melletti Püspökfürdőn élő tündérrózsák, amelyek ott mintegy 1.5 k.hold területet foglalnak el.

Ez a terület a kolozsvári tudományegyetem botanikus kertje tulajdonában és kezelésében van. Ennek a területnek védetté nyilvánítását szintén javasolta a végrehajtó bizottság.

Ezekon kívül a Magyarországi Kárpát Egyesületnek azt a levelét tárgyaltuk, amelyben az Országos Természetvédelmi Tanácsot arra kérte, engedje meg az egyesületnek azt, hogy a Radnai-havasokban levő Horthy-csucs alatt, a Mosolygó tónál menedékházat építsen. A végrehajtó bizottság ehhez hozzájárult és a Magyarországi Kárpát Egyesület figyelmét arra hívta fel, hogy a menedékházat úgy és olyan anyagból építse fel, hogy az a tájba beilleszkedjék és szépségét ne rontsa.

Pécs sz.kir.város polgármestere a Tanácshoz irt levelében azt kérte, hogy az Országos Természetvédelmi Tanács a Mecseken élő több ritka növénynek védetté nyilvánítása ügyében

eljárjon el. A védetté nyilvánításra javasolt növények közül volt olyan, amely a törvényes védelem alá helyezendő növényeknek áll

talunk korábban elkészített jegyzékében már szerepel, néhányat ellenben pótlólag felvettünk a feltételesen, csak meghatározott

helyeken védelem alá kerülő növények kimutatásába. Ilyenek a szögleges veseharaszt és Orchidea félék.

Ennek a végrehajtó bizottsági ülésnek nagyfontosságú tárgya volt az Elnök Ur javaslata a keszthelyi öböl megvédése

az eliszapolódás ellen, amelyet a végrehajtó bizottság elfogadott és azt a szükséges intézkedések megtétele végett a Földmü-

velésügyi Miniszter Ur elé terjesztett.

A javaslat lényege az, hogy a keszthelyi öböl feliszapolódását meg kell akadályozni akként, hogy a Zala folyó iszapját, homokját a Kisbalatonban megfogjuk, s a Balatonba már csak hordalékától megtisztítva érkeznek be a viz. Az iszaphordás megakadályozása után következnek a keszthelyi öböl kikotrása, ami most céltalan munka, mert a kikotrás után a hordalék csak hamar újra betemeti a medret s így nemcsak Keszthelynek fürdőhelyi jellege forog veszedelembe, hanem idestova a hajózás is lehetetlenné válik.

A Zala hordalékjának mennyiségét többféle módon lehetne még csökkenteni és pedig a meredek lejtők erdősítése, a vízmosások megkötése és a szántóföldi művelés alatt álló területek sáncolása által.

Ezt a javaslatot a szükséges munkálatok elrendelése végett f. évi március hó 12.-én a Földművelésügyi Miniszter Ur elé terjesztettük.

A Tanács végrehajtó bizottsága legutóbbi ülését 1942. évi május hó 29.-én tartotta, amelynek egyik fontos tárgya az esztergom-budapesti Dunaszakasztájvédelme volt.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsának szemináriumában Kaptecs Péter Iván építészmérnök előadást tartott és abban azt javasolta, hogy az esztergom-budapesti Dunaszakasztájvédelmi körzettel nyilváníttassék. Az előadás szerint ezen a területen építkezni és utak vezetni csak hatósági engedéllyel legyen szabad s ezért a Balatoni Intéző Bizottság mintájára Dunai Intéző Bizottság felállítását javasolja, amely hivatal az építkezéseket engedélyezné. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az előadás szövegét azzal a kérelemmel tette át az Országos Természetvédelmi Tanácshoz, hogy a

további szükséges intézkedéseket tegye meg.

A végrehajtó bizottság úgy határozott, hogy az ügy fontosságára tekintettel ennek a kérdésnek részletes feldolgozására és javaslattétel végett külön bizottságot küld ki.

A végrehajtó bizottság május 29.-i ülésén más fontos ügyet is tárgyalt, éspedig a badacsonyi bazaltbányászás megszüntetését és a Badacsony természeti szépségeinek a megmentését.

Legyen szabad erre a kérdésre részletesebben kitérnem. Köztudomás szerint a Badacsony természeti szépségeinek megmentésére irányuló törekvés egyidős az ott létesített kőtermelésel és már nagyon sokan emelték fel szavukat a Badacsony eléktelelítésével szemben. Az Országos Természetvédelmi Tanács is 1939. évi április havában történt megalakítása után azonnal megindította az eljárást a Badacsony megmentése érdekében és azóta állandóan foglalkozott ezzel a kérdéssel és azt több ülésen tárgyalta.

Nem helytálló tehát az az elhangzott kijelentés, hogy ha a Tanács a védetté nyilvánítást nem tudja kieszközölni, akkor felesleges az egész magyar természetvédelem és bizonyára nem jogos annak a szerzőnek a kijelentése sem, aki a következőképen ír: "Magyarországon állami kézben van a természetvédelem, a földművelésügyi minisztérium egyik osztályának hatáskörébe tartozik. Végrehajtó szerve az Országos Természetvédelmi Tanács, mely szakemberekből, geographusokból, botanikusokból, stb. áll. Az ország természetvédelmi kerületekre oszlik. Mindegyiknek élén egy kerületi vezető áll. Munkájában őt egy kerületi tanács támogatja. Ez a szervezet azonban nem elég korszerű, munkája lassu és nehézkes. Nagy hatáskörrel rendelkező, csak ezzel a kérdéssel foglalkozó munkaerőkre

lenne szükség, hogy veszendő értékeinket idejében megmenthessük."

A továbbiakban ugyanaz a szerző így ír: "A román természetvédelem szintén a földmivelésügyi minisztérium hatáskörébe tartozott és a Természetvédelmi Tanács dr. Borza Sándor tanár vezetése alatt állott. A bizottság tagjai jórészt egyetemi tanárok és az országos turista egyesületeinek kiküldöttei voltak. Nagy hatásköre és rugalmasan megalkotott szabályzata igen széleskörű tevékenységet tett lehetővé."

A rendkívüli idők mellett is a Tanács minden lehető elkövetett, hogy a bazaltbányászás azonnal megszűnjék és terjedelmes emlékirattal fordult a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Urhoz, akit arra kért, hogy a badacsonyi bányászás megszüntetése után a MÁV diszeli bányáját helyeztesse üzembe. Ezt az emlékiratot valamennyi érdekelt miniszter urnak, továbbá az érdekelt hatóságoknak, hivataloknak, intézményeknek és egyesületeknek is megküldöttük pártolás végett.

A m.kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Ur egy év múlva azt válaszolta, hogy kétféle megoldás lehetséges, és pedig "a bányüzem békés uton vagy siker hiánya esetén annak ki-sajátítás útján való leállítás és megszüntetése, vagy pedig az üzemnek tervszerű és a már elkövetett hibák kiküszöbölésével járó folytatása az államkincstár jelentős anyagi megterhelése nélkül."

A m.kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Urnak a Földmivelésügyi Miniszter Urhoz intézett átirata alapján a Földmivelésügyi Miniszter Ur az Országos Természetvédelmi Tanácsot egy értekezlet összehívásával bizta meg.

Ezt megelőzőleg az Elnök Ur felterjesztéssel fordult a Kormányzó Ur Ó Főméltóságához és a Badacsony megmentése érdekében magas rendelkezését kérte, 1942. május 11. napjára pedig összehívta az említett értekezletet, amelyen az érdekelt minisztériumok képviselői, az ingatlantulajdonos Esterházy Pál herceg kiküldöttei, a Badacsonyi Bazaltbánya Rt. vezetői, valamint az érdekelt hatóságok, hivatalok, intézmények, egyesületek, stb. vettek részt. Az értekezleten elhangzott felszólalások alapján az Országos Természetvédelmi Tanács újabb javaslatot tett a Földművelésügyi Miniszter Urnak és abban a következőket kérte:

1./ A badacsonyi bazaltbányák üzeme hatalmi szóval azonnal beszüntetendő, a lépcsőzés megtiltandó.

2./ A Badacsonytomajban felhalmozott tört bazaltot az állam átveszi a rendes áron.

3./ A diszeli bánya nyomban üzembe helyezendő és a munkások ott alkalmaztassanak, legalább is olyan fizetés mellett, mint amilyent a badacsonyi vállalatnál kaptak.

4./ A bányarészvénytársaság a megváltás ügyében polgári peres eljárásra utasíttassék s a bíróság lesz hivatva eldönteni a megváltás összegét. Ez az összeg állami kötvényekkel kifizethető.

5./ A bányavállalattól a lépcsőzés biztosítására lefoglalt 30.000 P a bányagorczok eltávolítására és a bányatér parkírozására és csinosítására fordítandó."

A május 29.-én tartott végrehajtó bizottsági ülés még a következő ügyeket tárgyalta:

Az Országos Természetvédelmi Tanács már korábban ja-

vaslatot tett a révi szoros természeti szépségeinek megóvására és a szorosban levő barlang és vizesós védetté nyilvánítására. Ujabban a hazai turista egyesületek a révi Zichy-barlang kisajátítására tettek javaslatot. Minthogy pedig a Magyar Turista Egyesület magára vállalta a kisajátítás költségeit, viszont az Erdélyi Kárpát Egyesület korábbi jogaira hivatkozva kérte a maga részére a kisajátítást, a végrehajtó bizottság úgy határozott, hogy a m.kir.Földművelésügyi Miniszter Urhoz intézendő felterjesztésében arra kéri a Miniszter Urat, szólítsa fel nyilatkozattételre az Erdélyi Kárpát Egyesületet arra, hogy hajlandó-e a kisajátítási költségeket viselni, s amennyiben nem hajlandó, a Földművelésügyi Miniszter Ur fogadja el a Magyar Turista Egyesület ajánlatát.

A végrehajtó bizottság további határozatai alapján javaslatot tettünk még:

a/ Batthyány-Strattmann László herceg homokkomáromi erdejében levő öreg hársfa és 5 rendellenes növésű erdei fenyő,

b/ a telki kir.közalapítványi erdőhivatal kezelésében levő és Budajenő község határában levő Éleskő nevű szikla, a Telki község határában levő képes tölgyfa, a pilisszentkereszti kir.közalapítványi erdőhivatal kezelésében levő és Pilisszentlélek határában fekvő 57.72 k.hold kiterjedésű sziklaalakulatok az uhu fészkelő helyével, továbbá a Leány- és Legény-barlanggal, a Pilisszentkereszt határában levő 1.21 k.hold kiterjedésű sziklaalakulat a Zsivány-barlanggal és az érdekes alakú és Vaskapu nevű sziklaborda, egy másik sziklaalakulat az Ördöglyukkal, egy legelőterület 10.95 k.hold kiterjedésben, ahol a Ferula Saddle-

riana terem, a cyklamen 1.0 k.hold kiterjedésű termőhelye, 12
öreg fa és egy forrás, végül a pilismaróti kirközalapítványi er-
dőhivatal kerületében több bővizű foglalt forrás és érdekes szik-
laalakulat,

c/ dr.Waldbott Frigyes báró Sátoraljaujhely m.város ha-
tárában fekvő Long-erdejében több igen öreg bükk, tölgy és nyárfa,

d/ a csucsomi közös birtokosok tulajdonában levő, s Rozs-
nyó felett fekvő Pozsáló /Ökörhegy/ déli oldalán elterülő tenger-
szem forrás és 0.5 k.hold kiterjedésű környéke mint a rovarevő
Drosera rotundifolia termőhelye,

e/ a m.kir.vallásalap tulajdonában levő és Somogy várme-
gyében Középrigóc község határában fekvő birtokán 20.5 k.hold ér-
dekes növényzetű erdő, valamint 6.0 k.hold különleges fafajokkal
borított erdő, azután egy rét és több fának védetté nyilvánítása
végett.

Végül tárgyalta a végrehajtó bizottság a m.kir.Pénz-
ügyminiszter Urnak Máramaros vármegyében fekvő Rónaszék község-
nek fürdőhellyé történő kiépítésére vonatkozó leiratát, aminek ér-
dekében szükséges volna a község körül fekvő kincstári erdőknek
a fenntartása. A végrehajtó bizottság úgy határozott, hogy a ró-
nászéki tölgyes erdőre vonatkozólag oly értelmű javaslatot ter-
jeszt a Tanács a Földmivelésügyi Miniszter Ur elé, hogy abban az
erdőben 20 évig minden használat szüneteljen, a 20 év elmúltával
pedig az erdő szálaló gazdaságra rendeztessék be.

Előterjesztéseinkre a m.kir.Földmivelésügyi Minisz-
ter Urtól a következő ügyekben kaptunk választ:

1./ A Földmivelésügyi Miniszter Ur 1941.évi 49.766-
szám alatt az esztergomi érsekségnek Bajót község határában fek-

vó erdejéből 16 k.hold 1331 n.öl nagyságu részt az ott fészkelő ráró sólyom és kövi rigó védelme érdekében természetvédelmi területté nyilvánított;

2./ a m.kir.vallás- és közoktatásügyi Miniszter Ur-

ral egyetértve természetvédelmi területté nyilvánította a pannon-

halmi Szent Benedek-rendi főapátság tulajdonában levő, Györszent-

iván község határában fekvő 27.7 k.hold nagyságu legelőt az ott

tenyésztő Daphne cneorum L. megóvása érdekében;

3./ Albrecht kir.herceg hitbizományához tartozó s

Feketeerdő község határában fekvő jóváhagyott üzemterv szerint

kezelt erdő "A" gazd.osztályának 3.-4. tagjából 10.9 k.hold ki-

terjedésű részt, valamint Halászi község határában ugyancsak jó-

váhagyott üzemterv szerint kezelt erdő 2/c és d.részletét 9.1 k.

hold kiterjedésben a kiváló növekedésű faállomány és az aljanö-

vényzet megóvása érdekében természetvédelmi területté nyilváni-

totta;

4./ a Vértes hegységben több barlangot helyezett

törvényes védelem alá és pedig Esterházy Móric gróf tulajdonában

levő és Csákvár község határában fekvő **Báraczháza** nevű barlangot

25 n.öl felszíni területtel, továbbá a **csákvári kőfülkét** 10 n.öl,

a **csákvári hasadékot** 8 n.öl és a **csákvári sziklaodut** 4 n.öl fel-

színi területtel, s ugyancsak Csákvár község határában az A.g.o.

erdőben fekvő **Frádi hasadékot** 10 n.öl nagyságu felszíni terület-

tel;

5./ védetté nyilvánította a m.kir.kincstár tulajdo-

nában levő és Zseliz község határában fekvő erdő 26 tag a.erdő-

részletében levő 4.4 k.hold kiterjedésű területet, amelyen szür-

ke gém telep van;

- 6./ a m.kir.erdőkinestár tulajdonában levő s Görgényszentimre község határában fekvő erdő 8 tag. 12 számú erdőrészletét 81.69 k.hold kiterjedésben védetté nyilvánította az azon levő érdekes növésű öreg tölgyes erdő megmentése végett;
- 7./ az ugyancsak Görgényszentimre község határában fekvő s a m.kir.erdőkinestár tulajdonában levő 20 k.hold kiterjedésű Rákóczi várhegyet az azt borító véderdővel együtt természetvédelmi területté nyilvánította;
- 8./ Fejér vármegyében az alocsuti kir.hercegi uradalom tulajdonában levő s Alocsut község határában egy platánfasort, Libanoni cédrusfát, öreg akácját és több külföldi öreg fát törvényes védelem alá helyezett;
- 9./ ugyanilyen öreg kocsányos és kocsánytalan tölgyfákat nyilvánított védetté dr.Vécsey Ferenc bodrogszerdahelyi és gr.Berchtold László nagykázméri birtokán, valamint a jászóvári prépostság Lelesz község határában fekvő erdejében;
- 10./ Kiskunhalas m.város határában a város D.g.osztályu erdejében áll egy hatalmas kocsányos tölgyfa, amelyet a Földművelésügyi Miniszter Ur 126 n.öl kiterjedésű környékével együtt védetté nyilvánított;
- 11./ a Győri Ipartelepek Rt. tulajdonában levő, Győrszentiván község határában fekvő birtokából 8.3 k.hold kiterjedésű legelőterületet az ott tenyésző *Daphne cneorum* L. megóvása érdekében természetvédelmi területté nyilvánított;
- 12./ gróf Klmen-Héderváry Sándor és Károly tulajdonában a Komárom vármegyei Baka község határában levő erdőóri lak körül 7 drb. öreg kocsányos tölgy áll, amelyeket a Földművelésügyi Miniszter Ur védettekké nyilvánított;

13./ törvényes védelem alá helyezte Popescu Sándor és 49 társa tulajdonában levő, Gyergyóbékás község határában levő barlangot 0.2 k.hold kiterjedésű felszíni területével együtt;

14./ Hohenlohe-Oehringen herceg somogyzobi uradal-
mában van több hatalmas kocsányos tölgyfa, amelyek a Földmivelés-
ügyi Miniszter Ur határozata folytán ma már törvényes védelem a-
latt állanak;

15./ a Földmivelésügyi Miniszter Ur természetvédel-
mi területté nyilvánította a híres Rosa Sancti Andreae nevű csak
Szentendre m.város határában fekvő vadrózsa tövek termőhelyét,
amely dr.Antolik Arnold szentendrei lakos tulajdonában van;

16./ ma már törvényes védelemben részesülnek a
Schwindt-féle Gyár Rt. tisztviselőinek elismert vállalati nyug-
díjpénztára tulajdonában levő Moson vármegyében, Meccsér község
határában mintegy 100 n.öl területen álló öreg szilfák;

17./ törvényes védelem alá került a máriagyüdi le-
geltetési társulat tulajdonában levő, Máriagyüd község határában
eltemetülő barlang 300 n.öl felszíni területével együtt;

18./ a Földmivelésügyi Miniszter Ur természetvédel-
mi területté nyilvánította vitéz gróf Festetics Kristóf tulajdo-
nában levő, Rinyabesenyő község határában fekvő erdejéből 24 k.
hold kiterjedésű részt, amelyen öreg bükkfák állanak;

19./ a m.kir.Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter
Urral egyetértve a Földmivelésügyi Miniszter Ur természetvédel-
mi területté nyilvánította a budapesti kir.Magyar Pázmány Péter
Tudományegyetem tulajdonában levő "egyetemi alap" Zengővárkony
község határában fekvő 1 k.hold 1519 n.öl nagyságu területet,
amelyen igen öreg szelíd gesztenyefák állanak, ezeknek megvédé-

se érdekében;

20./ nádárvédelmi szempontból nevezetes hely a Somogy vármegyében Szentá köztség határában levő Baláta-tó, amely Hohenlohe-Oehringen herceg tulajdonában van és most 302 k.hold kiterjedésű területével törvényes védelem alá került;

21./ a Földművelésügyi Miniszter Úr a szombathelyi erdőigazgatóság kerületében a következő természeti emlékeket nyilvánította védettekké;

a/ a nagyeceni hitbizományi uradalom tulajdonában levő erdőben mintegy 0.5 k.hold kiterjedésű cserállományban álló idős bükkcsoportot;

b/ ugyanazon hitbizományhoz tartozó Nagyecenk, Hidegség és Boz községek határában levő híres hársfasort 20.7 k.hold kiterjedésű területtel,

c/ Ferenc bajor kir. herceg tulajdonában levő s Bejegyertyanos község határában fekvő, jóváhagyott üzemi érv szerint kezelt erdő 1.8 k.hold kiterjedésű részét az ahhoz tartozó Mária Terézia kuttal, továbbá sok hatalmas tölgyet és bükkfát,

d/ a zirci apátság tulajdonában levő Rábagyarnat és Máriaújfalú község határában fekvő erdejében álló 2 drb. öreg jegenyefenyőt,

e/ a cádi erdőbirtokosság tulajdonában levő és Cád község határában fekvő erdőben álló 1 drb. hatalmas szelidgesztenyefát,

f/ Zala vármegye területén a veszprémi püspökség tulajdonában levő, s Balatoncsicsó község határában fekvő erdőben álló öreg bükkfát,

22./ a Földművelésügyi Miniszter Ur természetvédelmi területté nyilvánította a székesfehérvári káptalan tulajdonában levő, s Pákozd község határában fekvő erdő 2.3 k.hold kiterjedésű részét a bennelevő rommal, s ugyanabban az erdőben egy kocsányos tölgyfát;

23./ Wodehouse-Fox Raymondné, esetei Herzog Margit bárónő pilisszántói erdejében a következő természeti emlékek kerültek törvényes védelem alá:

a/ a Trézsi-kút nevű foglalt forrás és közvetlen környéke,

b/ a pilisszántói Kőfülke nevű barlang és az azt körülvevő sziklacsoport, amelyben az uhu fészkel,

c/ a magyarföldi lucáng /*Ferula Sadleriana*/ termőhelye,

24./ a Földművelésügyi Miniszter Ur védetté nyilvánította a tapolcai tavasbarlangot;

25./ a Földművelésügyi Miniszter Ur határozata folytán a miskolci m.kir.erdőigazgatóság kerületében a következő természeti emlékek kerültek törvényes védelem alá:

a/ a m.kir.erdőkinestár tulajdonában levő, s Diósgyőr község határában fekvő 20.3 k.hold kiterjedésű idős lucfenyő állomány,

b/ a Kisgyőr község határában fekvő 11.3 k.hold kiterjedésű 150 éves tölgyes erdő,

c/ a Diósgyőr község határában fekvő kinestári erdő 9.5 k.hold kiterjedésű tölgyes része a bennelevő avargyűrűvel,

d/ Pallavicini Alfonz Károly őrgróf tulajdonában levő, s Szilvásvárad község határában fekvő jóváhagyott üzenterv sze-

rint kezelt erdő 42.2 k.hold kiterjedésű idős bükkös része,

e/ az egri főkáptalan tulajdonában levő, s Tiszapalkonya község határában fekvő erdejében egy 2.1 k.hold kiterjedésű tölgyfa csoport,

f/ Rozsnyó város határában s a város tulajdonában levő új-
zementerv szerint kezelt erdő 0.1 k.hold kiterjedésű része az Árpád
sziklával és 0.25 k.hold kiterjedésű része az Ördöghószál nevű
sziklaalakulattal;

26./ gróf Khuen-Héderváry Károly és Sándor tulajdo-
nában levő, Győr vármegyében Hédervár község határában egy feke-
tefenyő csoportot, a híres Kont-fát, és egy öreg kocsányos tölgy-
fát nyilvánított védetté a Földművelésügyi Miniszter Úr.

Egyéb tevékenységünkről és a Tanács belső életében
előfordult eseményekről a következőket jelentem:

A n.kir.Kereskedelm- és Közlekedésügyi Miniszter
Úrhoz beadványt intéztünk, amelyben az utcai fasoroknak, valamint
az állami és törvényhatósági utak mentén álló fáknek a villamos-
vezetékek felállítása alkalmával végrehajtott és azok fenntartá-
sa érdekében gyakorolt, a táj szépségét rontó és az élő fákat
pusztító nem kívánatos megsemmisítése kérdésében javaslatot tet-
tünk. Ezt a javaslatot a Fővárosi Közmunkák Tanácsának is megkü-
ldöttük, amelytől azt a választ kaptuk, hogy meg kívánja őrizni és
kimélni azokat a fákat, facsoportokat és más értékes növényzetet,
amely a táj szépségére és hangulatára jellegzetességgel bír és
mint ilyen a köz érdekében hatósági védelmet igényel. Ezért a Fő-
városi Közmunkák Tanácsa úgy határozott, hogy a szabályozási ter-
vek elkészítésénél erre fokozottabb gondtal kell ügyelni, különö-
sen az utvonalak és egyéb közterületek kialakításánál és az olyan
facsoportokat, fasorokat vagy akár egyedülálló fákat is, amelyek
évtizedes fennállásuknál és tájképi szépségükönél fogva közkinccsé

váltak, az elkészítendő szabályozási tervekben mint ki nem vág-
ható vagy meg nem esonkítható tárgyakat kell feltüntetni. A Fő-
városi Közmunkák Tanácsa mindezekre Budapest Székesfőváros pol-
gármesterének figyelmét is felhívta.

Beadványunkra a m.kir.Kereskedelm- és Közlekedés-

ügyi Miniszter Ur is válaszolt és közölte, hogy a távközlési ve-
zetékek elhelyezésénél az élő fák épségének megóvása érdekében
figyelembe ajánlott módokat a m.kir.posta részéről a lehe-
tőséghez képest leendő alkalmazása iránt megfelelően intézkedett.

Tihany félszigetnek tájvédelmi körzetté nyilvánítá-

sa végett a Földművelésügyi Miniszter Urhoz részletesen megokolt

javaslatot tettünk, amelyre a Miniszter Ur azt válaszolta, hogy

Tihany félszigetnek tájvédelmi körzetté való nyilvánítását a rend-

kívüli viszonyok miatt egyelőre nem tartja időszerűnek és felkér-

te a Tanácsot arra, hogy kedvezőbb viszonyok beálltával ebben az

ügyben újabb javaslatot tegyen.

Az Országos Erdészeti Egyesület meghívta a Tanácsot

az 1941.évi december hó 18.-án tartott 75.évi jubileumi közgyűlé-

sére, amelyen a Tanácsot az ügyvezető-alelnök képviselte.

Tisztelettel jelentem, hogy az Országos Természet-

védelmi Tanács irodája, amely eddig a kísérletügyi intézmények-

nél a Herman Ottó ut 15.szám alatt volt, 1942.évi február hó 1.-

napján a Földművelésügyi Miniszter Ur által bérelt új helyiségeibe,

I.Krisztina krt.26.szám alá költözött át.

Az Országos Természetvédelmi Tanács tagjainak sorá-

ban több változás történt.

A Tanács tagságáról a következő urak mondtak le:

dr.Loczka Alajos tanügyi főtanácsos, Schmoll Endre ezredes és dr.

Kelecsényi Miklós miniszteri tanácsos. A Földművelésügyi Miniszter Ur nevezettek helyett az Országos Közoktatásügyi Tanács képviseletében vitéz Szőnyi Sándor tanügyi főtanácsos urat, a m.kir. honvédelmi minisztérium képviseletében Hollósy-Kathy László vezérkari ezredes urat, a m.kir. földművelésügyi minisztérium képviseletében dr. Bárczy Elek miniszteri tanácsos urat; továbbá néhai Böhm Ferenc miniszteri osztályfőnök helyett a m.kir. pénzügyminisztérium képviseletében dr. Prém Lóránd miniszteri tanácsos urat, néhai Váلكay Bertalan miniszteri osztályfőnök helyett a m.kir. kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium képviseletében dr. Ladányi Dezső miniszteri osztályfőnök urat, azonkívül a debreceni m.kir. gr. Tisza István Tudományegyetem képviseletében dr. Milcsek Rezső egyetemi nyilvános rendes tanár urat, a kolozsvári m.kir. Ferenc József Tudományegyetem képviseletében dr. Balogh Ernő és dr. Hankó Béla egyetemi nyilvános tanár urakat, a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem képviseletében dr. Greguss Pál egyetemi nyilvános tanár urat, a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézet képviseletében dr. Wolsky Sándor ügyvezető-igazgató, egyetemi m. tanár, intézeti adjunktus urat, az Erdélyi Kárpát Egyesület képviseletében id. Jobban Xantus János igazgató urat, az Erdélyi Kárpát Egyesület alelnökét, a Székely Nemzeti Múzeum képviseletében Bányai János tanár urat az Országos Természetvédelmi Tanács tagjaivá kinevezte.

Az Országos Természetvédelmi Tanács és a Tanács végrehajtó bizottsága üléseit ezideig különböző helyeken tartotta, a legutóbb pedig a Kir. Magyar Természettudományi Társulat engedte át ülésternét erre a célra. Kérésünkre a Társulat elnöksége arról értesítette a Tanács elnökségét, hogy a Társulat választmánya a legnagyobb készséggel járul hozzá ahhoz, hogy az Országos

Természetvédelmi Tanács ülési részére a Társulat I.emeleti üléssterme a jövőben minden esetben átengedtesék. Egyuttal megjegyezte, hogy a Kir.Magyar Természettudományi Társulat mint a természetvédelemnek régi harcosa, megtiszteltetésnek veszi, ha a Tanácsnak nagyjelentőségű munkásságát ezzel is elősegíti.

Nem mulaszthatom el, hogy a Kir.Magyar Természettudományi Társulat elnökségének és választmányának ezen uton is hálás köszönetemet ki ne fejezzem.

Amikor rövid beszámolómat befejezem, tisztelettel jelentem, hogy az eddig felkutatott és letárgyalt természeti emlékek védetté nyilvánítása csak úgy volt lehetséges, hogy az ingatlantulajdonosok minden ellenszolgáltatás és feltétel nélkül voltak hajlandók a tulajdonukban levő természeti ritkaságokról és nevezetességekről a köz javára lemondani és a törvényes védelem alá helyezés folytán kártérítést nem igényeltek. Csak nagyon kivételesen kíséreltük meg az olyan természeti emlékek védetté nyilvánítását javasolni, amelyekért a tulajdonos kártérítést követel, mint pl. az egri érsekség a Gyöngyössolymos község határában levő Bábakő nevű kvarcit szikláért, amelynek védetté nyilvánítását a Földművelésügyi Miniszter Ur nem mondta ki, mert az egri érsekség csak abban az esetben volt hajlandó a védetté nyilvánításhoz hozzájárulni, ha az állam ezt az ingatlant készpénzáron megvásárolja és kötelezettséget vállal arra, hogy ott bányát nem nyit. Erre pedig fedezet a Tanács költségvetésében nincsen.

A törvény kilencedik cínében tárgyalt Országos Erdőkezelési Alap jövedelneiből lehetne ugyan a természetvédelem érdekeit is támogatni, mert a törvény úgy rendelkezik, hogy az Or-

szágos Erdei Alap jövedelmeit közcélokra kell fordítani, így a természetvédelem előmozdítására is ingatlanok megszerzése útján vagy más módon, azonban ez a rendelkezés csak az utolsó pontban szerepel és az előző pontok alatt felsorolt közcélok az Alap jövedelmeit ugylátszik teljes egészében igénybe veszik.

Ilyen és hasonló nehézségekkel ugyan lépten-nyomon találjuk magunkat szemben, azt azonban örömmel jelentem, hogy a m.kir.földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztálya a legmesszebbmenő jóakarattal, teljes megértéssel és a hazai természetvédelmi törekvések méltánylásával támogatja a Tanácsot s így megvan a remény és biztató kilátás arra, hogyha ez a jóakarattal, megértés és méltánylás a jövőben is megmarad, akkor a békés idők beálltával nemes terveinket, közérdekű törekvéseinket meg is tudjuk valósítani.

Ha most betorkálunk is, de meg nem roppanunk, ha sok akadállyal is kell megküzdünk, de a nehézségektől vissza nem riadunk, a jobb jövő reményében szilárd eltökéltséggel és változatlan ügyszeretettel továbbra is kitartunk. Köszönettel és hálával a Közérdekű, szép, nemes és hálás munkánkra az Ur Istent bőséges áldását és az Országos Természetvédelmi Tanács nagybecsült tagjainak jóakaratu tanácsait és szives támogatását ismételtelen kérem."

A beszámoló kapcsán Elnök rámutatott a még megoldásra váró nagyjelentőségű függő kérdésekre mint a tihanyi nemzeti park, a badacsonyi bánya és a Dunaszakasz tájvédelme, a keszthelyi öböl feliszapolódásának megakadályozása, az aggteleki barlang rendezése, a révi cseppköves barlang kisajátítása, stb.

Részletesen ismertette ezekben a kérdésekben már megvett intézkedéseket, illetve a jelenlegi ügyállást és a fennálló nehézségeket és beszámolt az eredményes megoldások érdekében tervezett további tennivalókról. Fontos és sürgős teendőnek tartja a vidéki természetvédelmi bizottságok megalakítását is és közbe kíván lépni a Jánoshegy oldalában és a Tündérhegyi sziklánál gyakorolt homokkő-bányászás megszüntetése érdekében is.

Rohringer Sándor az egybegyültek nevében az elnökségnek értékes és fáradtságos munkájáért hálás köszönetét fejezi ki. A badacsonyi bánya kérdésében előadja, hogyha az állam annakidején - elég helytelenül - engedélyt adott a bányanyitásra, indokolt, hogy most tegye jóvá hibáját és szüntesse meg azonnal a bányászt.

A Zala folyó szabályozásának kérdésében indítványozza, hogy a helyszínén pontos felvétel készüljön, mert saját maga is tapasztalta ott az iszaplerakodást. A hajó Keszthelynél egész sűrű iszaplében köt ki. Ez az iszap ugyan még lebegő állapotban van, de nem lehet ezt a folyamatot tétlenül nézni. A gyenesdiási hegyek felfogják a szelet, ez is hozzájárul az iszaplerakodáshoz.

Zsitvay Tibor dr. a maga részéről hangsúlyozni szeretné, hogy a jelentésből az itt egybegyült tanácsstagok valamenynyien tapasztalhatták, hogy a földművelésügyi miniszter erdészeti főosztályának illetékes ügyosztálya a legnagyobb megértéssel kezeli a természetvédelmi ügyeket és nem az ügyosztály jóindulatán, hanem a költségfedezet hiányán mulik, hogy egyes dolgokat nem lehet elintézni.

Indokoltnak tartaná, hogyha az Országos Természetvé-

delmi Tanács a Miniszterelnök Ur Ó Nagyméltóságához fordulna, mert
Ő volt az, aki az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:
IV.t.-cikket a parlament elé terjesztette, s az Ő akkori állás-
foglalása a természetvédelem érdekében a legszebb reményekre jo-
gosít a jövőre nézve is.

Javasolja, hogy a Tanács kérje meg a Miniszterelnök
Urát, hogy költségvetésében megfelelő összeget biztosítson az Or-
szágos Természetvédelmi Tanács részére.

De forduljon a Tanács a Pénzügyminiszter Ur Ó Nagy-
méltóságához is támogatásért azon az alapon, hogy a nemzetnek
egyik igen nagy kincse, számokban nehezen kifejezhető része és ér-
téke mindaz, amit az Országos Természetvédelmi Tanács védetté
nyilvánít. A természetvédelem objektumai kamatoznak az országnak
/idegenforgalom, belső vándorforgalom, stb./ és ezek a kamatok
végeredményben az államkincstár jövedelmét gyarapítják.

Előadja végül, hogy táviróvezetékek érdekében vég-
szett faszakítások lehető legmesszebbmenő korlátozása érdekében
a Tanács javaslatot terjesztett a Kereskedelemügyi Miniszter Ur-
hoz. Ugyanigy szükségesnek tartja, hogy az Iparügyi Miniszter Ur
is megkerestessék arra, hogy a magasfeszültségű villamosvezetékek
terveinek jóváhagyásánál se mellőztessék ez a szempont.

Prém Lóránd dr. félreértett korábbi javaslata kap-
csán megjegyzi, hogy a rónaszéki üdülőt nem a Pénzügyminiszter
Ur létesíti, csak minden lehetőséget megad a községnek arra, hogy
üdülőt létesítsen, mert ezzel Rónaszék község hazafias magyar
lakosságán kíván segíteni.

Megemlíti, hogy a Zugligetben újabb kőbányát nyi-
tottak.

Végül a Békás-szorosban tervezett vízűberendezés-
re hívja fel a figyelmet. Földváry Miksa előadja, hogy tavaly a helyszínen
hallott erről a tervről. Az Országos Természetvédelmi Tanács an-
nakidején megkereste a Földművelésügyi Miniszter Urat, hogy ha
ilyen terv felmerülne, akkor a Tanácsot feltétlenül halgassák meg.
Rohringer Sándor szerint kellő jóakarattal a vízü-
létesítéséhez fűződő közgazdasági érdekeket össze lehet egyeztetet-
ni a természetvédelem érdekeivel.

Bányai János mint a helynek jó ismerője előadja, hogy
tulajdonképpen a Kisbékás-szorosban tervezik a vízűberendezés lé-
tesítését. Ha ügyesen meg tudják csinálni, akkor a természetvé-
delem még nyert is. A Kisbékás bejáratánál egy szép duzzasztott
tavat szándékoznak létesíteni, amely hasonmása lesz a Gyilkos-
tónak.

Rámutat arra is, hogy a Gyilkos-tó területének kb.
1/3-ad része már feliszapolódott. A féktelen erdőhitermelés kö-
vetkeztében az esőzések alkalmával a hegyoldalról lerohanó víz
sok idegen anyagot visz a tóba. A helyi hatóságok nem tudnak ez-
zel a nagy problémával megbirkózni, mert egyéni érdekek játsza-
nak közre.

A Szent Anna tó melléktavát a Nosolygó tavat is ve-
szedelem fenyegeti. Ha a két tó közötti gát átvágódik, még a
Szent Anna tó is lecsapolódhatik.

Megvédendő természeti emlékek tartja a Csikozere-
da és Székelyudvarhely között levő hatalmas opálsziklát, amely-
be a bányanyitással kapcsolatban tágas barlangot vájtak.

Sürgős intézkedést kér ebben a kérdésben.

Elnök megköszöni az értékes felszólalást és az ügy nagyszabásu voltára tekintettel, írásbeli bejelentést kér.

Mivel további felszólalásra senki sem jelentkezett, Elnök megköszöni a megjelentek szives figyelmét és az ülést be-
zárja.

K.m.f.

Baldóczy István s.k.
n.kir.erdőtanácsos,
jegyzőkönyvvezető.

dr.Cholnoky Jenő s.k.
egyetemi tanár,
elnök.

dr.Pongrácz Sándor s.k.
egyetemi tanár.

dr.Szentiványi Gyula s.k.
a Műemlékek Országos Bi-
zottsága titkára.